

לא כך הוא. אלא דומינא המוזמן הוא זה דאדריה למזמנא למזמינו.

דאמר ליה המוזמן למזמין: האם מזמנת לי לסעודתיך?

אמר ליה המזמין: אין.

וחזר ואמר המוזמן למזמין: נדור נדר זה עליך שאם לא תאכילני בסעודה תהיה אסור בנכסי, ונדר המזמין עקב הפצרתו של המוזמן.

ועתה חלה הוא המוזמן או שחלה בנו, או שעכבו נהר, ואינו יכול לבוא לסעודה — הרי אלו נדרי אונסין, ולא נדרי זירוויין. כי את הנדר הזה לא נדר המזמין בגלל שרצה לזרו את המוזמן, אלא רק בגלל שהמוזמן ביקש ממנו לידור זאת.

תא שמע מברייתא בתוספתא [פרק ב]: יתר על כן אמר רבי אליעזר בן יעקב: האומר לחבירו קונם שאני נהנה לך אם אי אתה מתארח אצלי, ותאכל עמי פת חמה, ותשתה עמי כוס חמין, ואחרי כל זאת חלה הקפיד כנגדו ולא בא — אף אלו נדרי זירוויין.

ולא הודו לו חכמים.

ודייקנן: מאי "לא הודו לו חכמים", לאו, דאפילו בקמיותא, דהיינו אפילו במקרים

כד-ב

הקודמים, שדחתה הגמרא שיש בהם נימוק שיודו חכמים לרבי אליעזר בן יעקב, כגון שיכול לטעון שאינו כלב, או אינו מלך, בכל זאת חולקים עליו חכמים.⁽¹⁾

ושמע מינה שאכן פליגי רבנן עליה.

ומסקינן: אכן שמע מינה שנחלקו עליו בכל המקרים.

ודנה הגמרא: מאי הוי עלה? כיצד נפסקה ההלכה במחלוקת זו?

תא שמע, דאמר רב הונא: הלכה כרבי אליעזר בן יעקב.

וכן אמר רב אדא בר אבהו: הלכה כרבי אליעזר בן יעקב.⁽²⁾

מתניתין:

נדרי הבאי, שאינם נדרים — כיצד?

אמר: קונם עלי דבר זה, אם לא ראיתי בדרך הזה כעולי מצרים.

או שאמר: קונם עלי דבר זה, אם לא ראיתי נחש שעוביו בקורת בית הבד.⁽³⁾

לאכול עמו. הר"ן.

2. ומבאר הר"ן כי הגמרא גם מוכיחה שהיה מסורת בידם שנחלקו בכך, והכריעו כרבי אליעזר בן יעקב.

3. הר"ן מבאר שהמשנה מביאה שתי הלכות

1. לפי שעד עתה ניסתה הגמרא לומר שגם חכמים מודים שהמפציר בחברו לאכול עמו ומדירו מנכסיו אם לא יעשה כן, הרי זה נדרי זירוויין. אך משמצינו בברייתא שנחלקו חכמים עם רבי אליעזר בן יעקב במפציר בחברו, שוב אין לנו לומר את התירושים דלעיל, אלא עדיף לומר שנחלקו עליו בכל המקרים במפציר בחברו

גמרא:

תנא בברייתא: רק נדרי הבאי — מותרין.

אבל שבועות הבאי — אסורין מדרבנן מחמת חומר השבועה. (4)

ודנה הגמרא: היכי דמי "שבועות הבאי", שהן אסורות?

אילימא, דאמר "שבועה — אם לא ראיתי בדרך הזה כעולי מצרים", ולא אסר דבר בשבועתו —

וכי מידעב, משהו שיש בו ממש, קאמר! והרי אין כל משמעות לדברים שכאלו, ומה יש כאן לאסור.

אמר אביי: כגון דאמר "שבועה שראיתי בדרך הזאת כעולי מצרים", ואם כי היא שבועת הבאי, אסור לו להשבע כך, מדרבנן, לפי שהחמירו חכמים בשבועות מחמת חומר השבועה.

אמר תמה ליה רבא: אם כן, שנשבע שראה כעולי מצרים, הרי גם אם דרך אנשים לומר כן על ציבור רב, להשבע בלשון הזאת אסור, שהרי לא ראה למעשה כיוצאי מצרים, ולמה לי למימר שהיא אסורה?

ועוד, שבועה — דומיא דנדר קתני! ובנדר מדובר שאסר עליו פירות בקונם אם לא ראה כעולי מצרים, וגם בשבועה צריך להעמיד שנשבע על פרות שלא יאכלם אם לא ראה כעולי מצרים.

אלא, אמר רבא: מדובר בברייתא באומר "יאסרו פירות העולם עלי בשבועה, אם לא ראיתי בדרך הזה כעולי מצרים". ואסור לו לאכול את הפירות, אף על פי שדרך בני אדם לקרוא להמון רב "יוצאי מצרים", מחמת חומר השבועה. אם כי הוא לא נאסר מן התורה, שהרי כן ראה כ"יוצאי מצרים" בלשון בני אדם.

אמר ליה רבינא לרב אשי: ודלמא האי גברא, קינא דשומשמני חזא, קן של נמלים רבות ומרוכזות במקום אחד, ראה, ואסיק להון שמא, וקרא להם שם "עולי מצרים", ושפיר משתבע!

אמר ליה: כי משתבע — אדעתא דידן, כה-א לדעתנו הוא משתבע.

ואנן, לא מסקינן נפשיין לא מעלים אנו על דעתנו שמדובר אשומשמני, שראה קן נמלים וקרא להם יוצאי מצרים!

גדול שדרך אנשים להגזים ולקרואו כך. ואילו ההלכה השניה היא במי שמגזים בדבר שאינו יכול להיות כלל, לפי שאין נחש שהוא עשוי בקעים בקעים כקורת הבר, ולכן, מכח השקר שבדיבורו לא חל נדרו, שהיות ודבר שכזה אינו בנמצא כלל, ודאי נדר הבאי הוא, ולא התכוון כלל לנדור.

4. כך היא הגירסא לפנינו, ולפיה מבאר הרא"ש

חלוקת בנדרי הבאי, ואין אלו שתי דוגמאות גרידא של נדרי הבאי.

ההלכה הראשונה היא באדם שראה אנשים רבים מהלכים בדרך, ודרכם של אנשים להגזים ולומר על ציבור גדול שהוא כיוצאי מצרים.

ונמצא שתלה את נדרו בדבר אמיתי, לפי שכך מנהג אנשים לומר, ומכח האמת שבדיבורו לא חל נדרו, שהרי אמר שיחול הנדר אם לא ראה כיוצאי מצרים, והוא אכן כן ראה ציבור